

ESTUDI DEMOGRÀFIC SOBRE MOLLÓ

1885-1895

Introducció

Aquest és el resum d'un treball realitzat durant una part del curs 85-86 pels alumnes de 3r. de B.U.P., a l'Institut "Abat Oliba" de Ripoll, com una pràctica de l'assignatura d'Història d'Espanya.

Es tractava de fer un estudi, molt senzill, sobre l'evolució demogràfica de Molló, en una seqüència de 10 anys: 1885-1895. Les fonts utilitzades foren els registres de bateigs i defuncions, conservats a l'Arxiu Parroquial de l'esmentat poble. El mètode seguit fou igualment senzill: recull quantitatiu de naixements i defuncions, càlcul de les taxes de natalitat i mortalitat, i obtenció de l'índex de creixement vegetatiu; tot això, evidentment, any per any. Una vegada obtingudes aquestes dades, els alumnes havien d'arribar a certes conclusions, tot comparant-les amb les d'Espanya en els mateixos anys.

Des del moment en què els professors d'Història vam decidir realitzar aquesta pràctica a 3r., vàrem tenir molt clar que el més important no eren els resultats en si (necessàriament limitats, si tenim en compte que els estudiants de 16 anys no són, ni han de ser, historiadors o investigadors, ni que sigui en potència), sinó la utilitat que en podien treure els alumnes. En aquest sentit, l'estudi els podia servir, en primer lloc, per adonar-se que la Història no és quelcom acabat, amb uns principis fixos, instituits als llibres de text i, per tant, inqüestionables, sinó que pot ser entesa com una ciència oberta, en continu procés de reconstrucció i interpretació, i que aquest procés pot ser assajat pels propis alumnes de BUP.

En segon lloc, podia ajudar-los a entendre una afirmació que, dita a classe, no té cap sentit per a ells: "la Història serveix per comprendre el present, la societat en què hom viu". Perquè en tractar-se d'un estudi d'història local o, si es vol, comarcal, els posava en contacte amb els orígens de la realitat més propera a ells i, per tant, la que més els interessa i la que millor poden assolir.

Finalment, podia servir per despertar en ells l'interès per continuar, més endavant, la investigació sobre aquesta realitat comarcal i/o local, cosa que, en el cas de la nostra comarca, resultaria d'allò més positiu, si tenim en compte que els estudis històrics sobre el Ripollès no destaquen precisament per la seva abundància.

Queda clar, doncs, que els resultats de la investigació no són tan complets com caldria, i ben segur que s'hi poden trobar mancances importants; però considerariem que el treball ha estat positiu si tan sols s'acomplís un dels objectius esmentats més amunt. És més, ens agradaria que aquest estudi donés peu a alguna de les persones interessades en un millor coneixement de la nostra comarca a continuar-lo i millorar-lo.

Per acabar aquesta introducció, volem agrair a Mossèn Riera les facilitats donades per fer el treball. Sense la seva col·laboració hagués estat impossible portar-lo a terme.

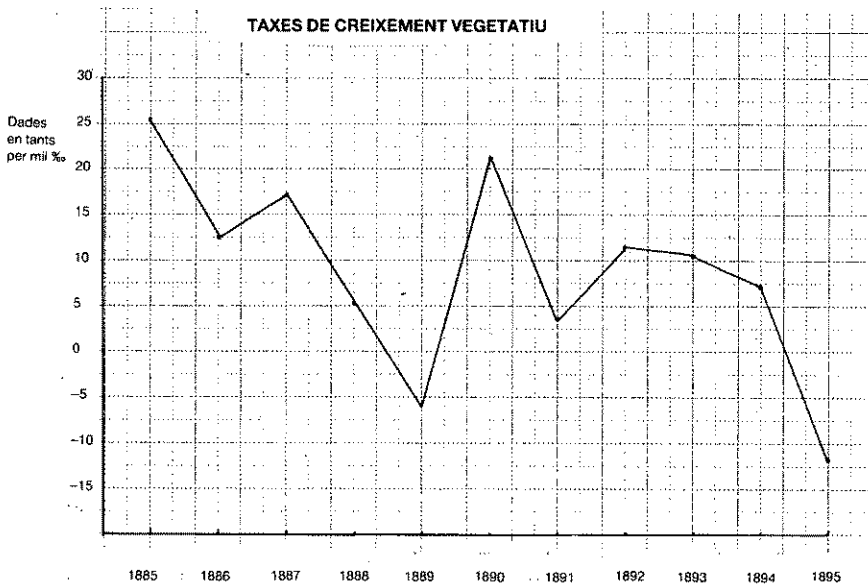
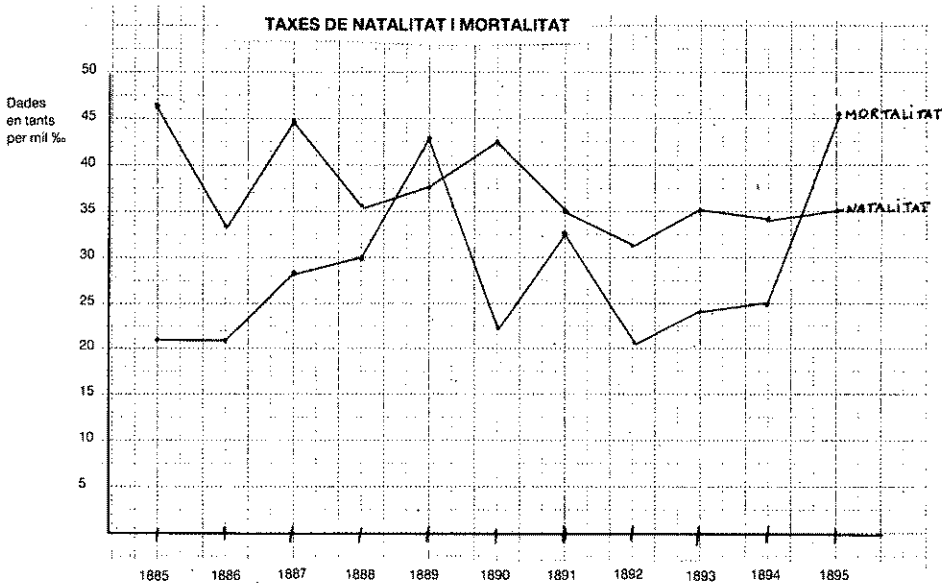
Sofia Castillo
 Professora d'Història
 I.B. "Abat Oliba".

DADES GENERALS SOBRE NATALITAT I MORTALITAT A MOLLÓ 1885 / 1895

Anys	Naixements	Defuncions
1885	49	22
1886	35	22
1887	48	30
1888	38	32
1889	40	46
1890	46	24
1891	38	34
1892	34	22
1893	37	26
1894	35	27
1895	37	48

RESUM GENERAL DE MORTALITAT PER GRUPS D'EDAT

Edat	1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895
0-5 anys	7	8	13	12	23	9	22	7	17	10	18
6-10	0	1	1	4	2	1	0	1	2	0	4
11-15	0	0	0	0	0	0	1	1	0	3	3
16-20	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	2
21-25	2	0	1	0	2	0	0	1	1	1	1
26-30	1	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1
31-35	1	0	1	2	1	2	0	1	0	0	2
36-40	0	2	0	1	0	0	1	1	0	3	0
41-45	1	1	0	2	1	0	0	0	0	1	1
46-50	1	0	1	2	1	0	0	1	1	1	3
51-55	1	0	0	1	1	0	2	0	0	2	2
56-60	4	4	2	1	2	3	1	0	1	1	4
61-65	1	0	5	0	6	7	0	3	1	1	4
66-70	2	1	2	0	0	0	2	3	0	0	0
més de 70	0	3	4	6	6	1	4	3	2	3	7

Nota: Davant la impossibilitat immediata (cal recordar que es tracta d'un treball realitzat durant una part del curs escolar) de trobar informació sobre el número total d'habitants a Molló en cada un dels anys que comprenia el nostre estudi, vàrem partir de les dades que dona la **Gran Geografia Comarcal de Catalunya**, en el volum dedicat al Ripollès; segons aquest llibre, la població de Molló passà

dels 970 habitants el 1830, als 1.318 el 1900. Vist això, escollirem una mitjana ideal de 1.050 habitants pels deu anys que comprèn l'estudi. Cal dir, doncs, que les taxes de natalitat i mortalitat, i per tant també la del creixement vegetatiu, són únicament aproximatives. Tanmateix, no creiem que variïn gaire de les reals, i per treure'n conclusions ens han estat igualment útils.

Conclusions

Tot i que el període de temps escollit per fer l'estudi (10 anys), potser resulti massa breu per treure'n conclusions definitives, en aquest primer recull de dades, podem constatar ja alguns aspectes interessants:

Si observem el primer gràfic (taxes de natalitat i mortalitat), el primer que crida l'atenció és la irregularitat de les corbes: les variacions d'any en any són considerables, especialment en el cas de la taxa de mortalitat. La natalitat, en general, es pot considerar molt elevada, i més si la comparem amb el total espanyol en els mateixos anys ⁽¹⁾; per exemple, el 1885 Espanya tenia, en tants per mil, una taxa de natalitat d'un 36.2, mentre que Molló assolía un 46.6 ‰; aquesta diferència favorable a Molló es manté pràcticament estable, si n'exceptuem tres anys: 1886, 1892 i 1894. En tots tres hi ha un descens prou apreciable en el gràfic, seguit, tanmateix, d'un augment important, especialment el primer any (1886). Els contrastos són encara més marcats quan comparem la natalitat de Molló en els últims anys del segle XIX, amb la que té el Ripollès cent anys després: mentre en el primer cas, les taxes en mantenen sempre per sobre del 30 ‰, actualment estan, a nivell comarcal, entorn del 12.2 ‰ ⁽²⁾.

Contrastem, ara, les dues corbes: la natalitat és inferior a la mortalitat únicament en dos anys: 1889 i 1895, precisament els dos anys en què es registra un creixement natural negatiu (vegeu el segon gràfic). Si ens fixem concretament en la corba de mortalitat, haurem de deduir que resulta també prou elevada, sobretot si tenim en compte que estem parlant dels anys finals del segle XIX. La comparació amb el total espanyol en els mateixos anys resulta també interessant; en aquest cas s'ha invertit la relació de què parlàvem per la natalitat: la mortalitat de Molló és sempre inferior a la del total espanyol, excepte en tres anys: 1889, 1891 i 1895, precisament els anys en què la corba assoleix les pujades més elevades, seguides, en els dos primers casos (en l'últim no podem saber-ho perquè era el límit temporal de l'estudi), d'un descens considerable del nombre de defuncions, que el posa per sota del que hi havia en els anys anteriors al gran augment. Tanmateix, la consideració general continua essent que les taxes de mortalitat són molt altes: pensem que, actualment, la taxa de mortalitat en el Ripollès està entorn de l'11.27 ‰, als municipis inferiors a 5.000 habitants, i la de Molló, entre 1885 i 1895, es manté entre el 20 i el 45 ‰.

Tornem al gràfic: la pujada més espectacular, pel que fa a la mortalitat, es produeix, precisament, en l'últim any del nostre estudi: 1895, i fa que les taxes d'un any a l'altre pràcticament es doblin (es passa d'un 25.7 ‰ el 1884, a un 45.0 ‰ el 1895). Aquest fet ens fa pensar en l'existència d'algun factor aliè a les causes naturals de mort, com a provocador d'aquest augment. No ens podem arriscar a dir-ne res més. Tanmateix, sabem que durant tot el segle XIX, Espanya es va veure afectada per diferents tipus d'epidèmies que contribuïren a mantenir en la península una taxa de mortalitat molt més elevada que la de la resta d'Europa. Concretament, Jordi Nadal ⁽³⁾ parla d'una epidèmia de còlera que va afectar tot el país, i més la part nord i central, l'any 1885.

Ens trobem, però, que precisament aquest és l'any en què menys mortalitat hi ha a Molló (un 20.9%). Aquest fet seria fàcilment explicable si tenim en compte que, precisament les zones rurals, tal com ho era llavors Molló, eren les que menys rebien els efectes de les epidèmies; o si ho feien era amb retard, perquè la dispersió dels habitatges, i el relatiu aïllament que propiciava la dificultat de comunicacions, limitava el contacte amb els centres de població importants, principals focus d'extensió de les malalties infeccioses. Si aquesta podria ser l'explicació de la gran mortalitat de 1895 a Molló, és ja massa arriscat afirmar-ho. Constatem simplement el fet, tot i que cal tenir en compte altres variables com a possibles causants d'una mortalitat elevada: males collites per exemple, que feien augmentar la fam i afectaven especialment els nens i la població envellida.

Si observem ara la corba del creixement vegetatiu (2.º gràfic), veiem que segueix la tònica de les altres dues, en un major grau fins i tot: les variacions d'any en any són molt fortes. Hi ha dos anys en què el creixement resulta negatiu, és a dir, com que la mortalitat és superior a la natalitat, la població decreix.

En el primer cas (1889), aquest decreixement de població va seguit d'un augment considerable en l'any següent, que la posa per sobre dels nivells assolits en els anys anteriors a la davallada de 1889. Aquest fenomen compensatori és típic del que es coneix com a població que encara està dins l'antic règim demogràfic, caracteritzat per: variacions constants i molt fortes de les corbes de població; alta mortalitat provocada per causes no naturals (epidèmies, fam...); alta natalitat, que la converteix en una població jove; creixement poc elevat; i, especialment, alta mortalitat infantil. Només ens faltaria comprovar l'últim punt, per acabar de deduir que Molló, en els últims anys del segle XIX, continuava, doncs, dins d'aquest antic règim demogràfic, i no havia fet encara canvi cap a la situació actual. Efectivament, si observem el resum general de mortalitat per grups d'edat, veurem que el nombre de nens morts entre el zero i els cinc anys és molt elevat, i potser aquest és el punt que més va cridar l'atenció dels alumnes en fer l'estudi, perquè és també el que més ha canviat i el que ens ofereix un millor contrast entre la situació demogràfica de fa cent anys i l'actual; a més, és el que resulta més visible: el nombre de nadons i infants que morien al cap de mesos, o fins i tot de dies, era realment alt: només cal mirar per sobre els registres de defuncions per adonar-se'n.

Per acabar, podem dir que, en aquest sentit, Molló no era un cas especial, sinó que seguia la tònica de la resta de la Península, la qual es va mantenir dins aquest antic règim demogràfic fins ben entrat el segle XX. Contràriament al que havia passat a la gran majoria de països europeus, on el canvi cap a la situació demogràfica que encara els caracteritza (baixa natalitat, baixa mortalitat, creixement regular i sostingut de la població, forta disminució de la mortalitat infantil, envelliment de la POBLACIÓ...) s'havia produït ja en la primera meitat del segle XIX.

Les causes d'aquest endarreriment formarien part d'un altre estudi. Tanmateix, no hi ha dubte que són de tipus socio-econòmic.

Ripoll, setembre de 1986

(1) Dades obtingudes a : NADAL, Jordi: **La població española (siglos XVI a XX)**. Ed. Ariel. Pp. 145-146.

(2) **Les comarques gironines**. Diputació de Girona Servei d'estudis, documentació i informació. Pp. 73.

3) **Op. cit.**

Edicions Scriptorium

Nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant... Així començàvem el primer número d'aquesta revista, que en el número vinent entrarà al novè any de la seva publicació.

Així comencem avui que hem llençat a la llum pública el primer volum de les Edicions Scriptorium.

hílica el primer volum de recullir les inquietuds dels nostres escriptors de les nostres forces, ni de les nostres aspiracions, ni de les nostres orientacions.

Dies ha freturàvem de recullir les inquietuds dels nostres escriptors de les nostres forces, ni de les nostres aspiracions, ni de les nostres orientacions.

I avui, gràcies a Déu, en les postades de les biblioteques dels amics de Scriptorium, hi fa bona nota el primer volum «Oasis».

El seu autor, Esteve Busquets i Molas, ha fets tota la seva inquietud i energies en l'obra de Scriptorium. Ell mateix, durant els dies, ha omplert aquestes ratlles que avui l'hi usurpam per parlar d'aquella realitat que ell tant estima.

Edicions Scriptorium és un fet. En posar el primer volum en mans dels nostres amics, ho fem amb la mateixa devoció que el seu autor posa en la nostra obra: amb la mateixa bona voluntat que posa en l'ajut a la nostra tasca.

Com ell, voldriem nosaltres que al seu volum, en seguir una continuïtat encoratjadora, i que una bona col·lecció de noms, afirmés més i més el prestigi de la nostra revista.

Déu sobre tot.

BUSQUETS I "SCRIPTORIUM", 55 ANYS DESPRÉS

A propòsit de l'aparició del llibre **Oracions, eixarms i sortilegis**, editat a la nostra vila, intentarem donar a conèixer, lleugerament, el seu autor a tots els que no han viscut les dècades dels anys 20 i 30. Aquest escriptor no és altre que N'Esteve Busquets i Molas qui, amb tot i no haver nascut a Ripoll, és un bon ripollès com ho ha demostrat sempre, per tenir-hi ben fondes arrels

familiars: avis, pares, oncles, cosins...L'avi -En Felip

llauner- tenia un taller al carrer Batet -ara de mossèn Cinto Verdaguer- molt conegut i acreditat aci i a tota la comarca.

Nasqué a Roda de Ter, on vivia amb els seus pares; vingué a Ripoll de molt jovenet amb ells, perquè el seu oncle Eudald, que regentava el taller encara en vida de l'avi, morí el 1919 i hagué de fer-se'n càrrec En Joaquim, pare de l'Esteve. Aquest, seguint la tradició aprengué l'ofici i hauria hagut de continuar el negoci que, certament, no s'adeia pas ben bé amb el seu tarannà. L'atreia més la literatura, llegir, conèixer - primer pels llibres - poetes i prosistes, i expressar les seves idees en vers o en prosa, damunt del paper. És per això que molt aviat el vaig conèixer. Venia sovint a la impremta a comprar alguna cosa o a tafanejar llibres i, més endavant, a fer petar alguna xerradeta. No costà gaire d'endevinar que la llauneria no havia d'ésser la seva professió, puix que la literatura i la lletra impresa el seduïa més que no pas un canó d'estufa.

D'aquell jove que sempre tenia la rialla als llavis, que sempre estava de bon humor, que sempre tenia alguna cosa agradable per explicar i del qual ja havia llegit poesies, començarem a publicar-n'hi alguna a la revista "Scriptorium". La primera, titulada **Nadala**, ho fou el mes de desembre de 1925 i era relacionada amb aquelles diades.

Així començà la seva participació en les pàgines de la nostra revista ripollesa, ja que a casa hi tenia tothora la porta oberta i no cal dir que igualment a la impremta. Després, a més a més de poesies vingué algun article i ben aviat s'hi sentí identificat. Amb el seu entusiasme i constància, cada mes jo hi tenia un ferm col.laborador que no sols hi publicava poesies, sinó assaigs literaris, comentaris i d'altres temes, fins a arribar a confiar-li la primera pàgina o Editorial.

La seva activitat i vocació a l'obra d'"Scriptorium" li proporcionà una entranyable amistat amb els no menys entusiastes col.laboradors i pioners del nostre folklore, senyors Tomàs Raguer, Rossend Serra i Pagès i Salvador Vilarrasa, amb els quals recorregué les masies de les nostres muntanyes a la recerca del tresor folklòric que llurs habitants posseïen, heretat dels seus avantpassats.

A les darreries de l'any 1930, "Scriptorium" es complia a comunicar als seus amics l'aparició del primer volum d'"Edicions Scriptorium": **Oasi**, del qual era autor N'Esteve Busquets, i teniem el propòsit d'editar-ne d'altres. Malauradament, però, morí el pare de l'Esteve i aquella iniciativa tan falaguera no es pogué portar a terme, ja que poc temps després marxà de Ripoll per emprendre nous viarans que el conduïren a esgrimir la seva brillant ploma en el camp periodístic: Allí ha batallat admirablement fins arribar a la jubilació. Ha publicat interessantíssims articles en diferents revistes i diaris com "El Matí", "La Nau" i "El Correo Catalán", on durant més de quaranta anys ha portat la seva col.laboració. Justament en aquest diari realitzà el primer esforç de catalanització periodística d'ençà del 1939. També ha publicat diversos llibres i el fins ara darrer, ha estat el d'**Oracions, eixarms i sortilegis**; i com que En Busquets recorda sempre Ripoll, "Scriptorium" i el seu primer volum, **Oasi**, ha volgut tornar aquí, a la impremta on hi tenen estotjades bona part de les seves preuades i enyorívoles impressions de la joventut fugissera. Obrim per un moment les pàgines d'**Oasi** i llegim-ne una demostració, del seu amor per Ripoll. És un prec al nostre patró, sant Eudald:

Si al vostre pas han esclatat les roses
i al maig feu gràcia d'una olor radiant,
feu que fulguri, sens lleganys ni noses,
damunt la vila i de les nostres coses:
el seny dels avis, i la fe triomfant. ⁽¹⁾

Així desgranava tan bellament l'enfilall de poesies del seu primer llibre l'any 1930. Cinquanta-cinc anys després, resseguint d'altres camins, com ho féu amb el triumvirat folklorista d'"Scriptorium", ha anat recopilant, pacientment, bocins preciosos de la fe del nostre poble i n'ha fet un feix, més d'un miler d'Oracions, eixarms i sortilegis. I aquest nou llibre, Busquets, amb la rialla als llavis i l'humor de sempre, però més reposat, tot bondadós i cabell blanc, ha volgut que s'edités -que naixés- a Ripoll.

Els folkloristes estan d'enhorabona amb l'aparició d'aquest llibre i els ripollesos ens sentim afalagats per aquest gest lloable d'oferir-nos el fruit de la seva maduresa d'escriptor.

Daniel Maideu i Auguet

(1) Publicat a la pàgina 39. [N de l'E.]